

BOOK REVIEW

RUDZĪTE M., DREIJERS E., OZOLIŅA-MOLL L., PARELE E., PILĀTE D., RUDZĪTIS M., STALAŽS A. 2010. *Latvijas gliemji. Sugu noteicējs*. A guide to the molluscs of Latvia. Malacological Society of Latvia, University of Latvia, Latvian Environmental Protection Fund. 252 pp. ISBN 978-9984-45-170-1.

Though the book was published in 2010 it is still worth reviewing, mainly because it seems that hardly anybody knows that it exists. It is bi-lingual, Latvian and English, and is in fact a new, up-dated edition of RUDZĪTE's 1999 guide ("Latvijas zemesgliemeži"). The new edition is a joint work of some of the members of the Malacological Society of Latvia.

There are quite many countries whose mollusc fauna is perhaps known, but has never been summarised in one book which would make it possible to identify the stuff. Sometimes, fortunately, such countries have exactly the fauna we have, or they have nothing that we do not have. In other cases, we go to a country which is a little bit farther, bring things home and then struggle (often unsuccessfully) to identify our trophies. This is why every country should have an identification guide, preferably in a commonly used language.

The guide itself is preceded by the Preface and a few general chapters. The Preface, or more properly two prefaces, were written by ARTHUR BOGAN (USA) and JÜRGEN JUNGBLUTH

Chociaż książka ta została wydana w 2010 roku, to warto ją zrecenzować głównie dlatego, że wydaje się, iż prawie nikt nie wie o jej istnieniu. Jest dwujęzyczna, po łotewsku i po angielsku, i w rzeczywistości jest to nowe, uzupełnione wydanie przewodnika RUDZĪTE z 1999 roku („Latvijas zemesgliemeži”). Ta nowa wersja jest wynikiem wspólnego wysiłku kilkorga członków Łotewskiego Towarzystwa Malakologicznego.

Jest wiele krajów, których fauna mięczaków jest być

może znana, ale nigdy nie została zebrana w jednym opracowaniu, które umożliwiłoby oznaczenie gatunków. Czasem szczęśliwie składa się tak, że te kraje mają dokładnie taką samą faunę jak my, albo nie mają nic, czego my byśmy nie mieli. W innych przypadkach jedziemy do kraju trochę bardziej odległego, przywozimy trofea do domu a potem usiłujemy (często bez powodzenia) je oznaczyć. Dlatego każdy kraj powinien mieć przewodnik do oznaczania, najlepiej w powszechnie używanym języku.

Właściwy przewodnik poprzedza Przedmowa i kilka ogólnych rozdziałów. Przemowę, albo raczej dwie, napisali ARTHUR BOGAN (USA) i JÜRGEN JUNGBLUTH (Niemcy). Obaj podkreślają znaczenie doku-

(Germany). Both emphasise the importance of faunal documentation, especially in view of habitat changes and conservation challenges.

The Introduction contains information on the mollusc fauna of Latvia in terms of numbers, as well as history of the studies of the fauna and a table of protected species (39 species) – this with comments. This is followed by the chapter dealing with the external morphology of molluscs, with figures and names of the various mollusc parts, shell structure and ways of taking shell measurements and counting whorls (again with figures), as well as nomenclature and structure of unusual things: ellobioid/pupilloid and clausiliid apertural barriers. The chapter on anatomy and physiology deals separately with gastropods and bivalves, and includes external structure, digestion, respiration, excretion and water balance, nervous system, sensory organs and reproduction. The following parts contain information on the fossil molluscs of Latvia, methods of snail observation and collection, as well as research methods (collecting, preserving, dissecting). The last two general chapters are the list of Latvian molluscs with comments and the legend for species descriptions.

In the guide itself pages 50–142 are devoted to terrestrial gastropods, pages 144–188 to aquatic snails, and pages 190–221 to bivalves. Each species has one page. On each page there is the Latin and Latvian name of the species, a very short description, similar species are listed (but without specifying how to distinguish the species in question from those similar species), ecological category to which the species is assigned (only for terrestrial gastropods), distribution and occurrence (meaning distribution range and frequency), habitat, figure, distribution map with colour depending on how common or rare the species is (for example, brown maps for very common species, white maps with sparse hatching for rare species), and a bar representing the highest known value of the largest shell/slug dimension (to put it more simply: showing you how big the snail/slug gets when it gets really big).

The References take 5.5 pages (222–227), divided into references in Latin alphabet and those written in Cyrillic (yes, during the USSR times quite a lot of publications in Russian contained data on the Latvian fauna). The Index of names and synonyms (pp. 228–235) follows the References. The last few pages (237–252) show photos of various extant molluscs and some fossils.

The book is a good idea, it will certainly prove useful and it is good that it has been published. This does not mean that there is nothing to criticise about it. Overall, my impression is that at least some parts of it have been prepared in haste. For example, the chapter on observation and collection and the one on research methods discuss collection twice. They

mentacji faunistycznej, zwłaszcza w obliczu zmian środowiska i wyzwań, jakie stawia ochrona.

Wstęp zawiera informacje o faunie mięczaków Łotwy – w kategoriach liczbowych – oraz o historii badań oraz tabelę gatunków chronionych (39 takich gatunków) – tę ostatnią z komentarzem. Potem następuje rozdział traktujący o morfologii zewnętrznej mięczaków, z rysunkami i nazwami różnych części zwierzęcia, budowie muszli i sposobach jej mierzenia i liczenia skrętów (także z rysunkami), oraz o nazewnictwie niezwykłych struktur: uzbrojenia otworu Ellobioidea/Pupilloidea i świdrzyków. Rozdział o anatomii i fizjologii podzielono na część dotyczącą ślimaków i drugą – małży. Obejmuje on budowę zewnętrzną, trawienie, oddychanie, wydalanie i gospodarkę wodną, układ nerwowy, narządy zmysłów i rozród. Następne rozdziały zawierają informacje o kopalnych mięczakach Łotwy, metodach obserwacji i odłowu ślimaków i metodach badań (zbiór, konserwacja, preparacja). Dwa ostatnie ogólne rozdziały to lista mięczaków Łotwy z komentarzem i legenda do opisów gatunków.

W części stanowiącej właściwy przewodnik strony 50–142 poświęcono ślimakom lądowym, strony 144–188 wodnym, a strony 190–221 małżom. Każdy gatunek zajmuje jedną stronę. Na stronie jest nazwa gatunkowa łacińska i łotewska, bardzo krótki opis, wymieniono podobne gatunki (ale bez informacji jak odróżnić omawiany gatunek od tych podobnych), kategoria ekologiczna, do której gatunek się zalicza (tylko dla ślimaków lądowych), rozmieszczenie i występowanie (tj. zasięg i częstość występowania), środowisko, ilustrację, mapę rozmieszczenia w kolorze zależnym od częstości występowania gatunku (na przykład brązowe mapy dla gatunków bardzo pospolitych, białe mapy z rzadkim kreskowaniem dla gatunków rzadkich), i podziałkę ilustrującą najwyższą znaną wartość największego wymiaru muszli/ślimaka nagiego (mówiąc prościej: pokazującą jak duży może być dany ślimak/małż, kiedy jest naprawdę duży).

Piśmiennictwo zajmuje 5,5 strony (222–227) i podzielone jest na piśmiennictwo alfabetem łacińskim i cyrylicą (w czasach ZSRR całkiem sporo publikacji po rosyjsku zawierało dane o faunie Łotwy). Potem następuje indeks nazw i synonimów (pp. 228–235). Na ostatnich kilku stronach (237–252) zamieszczono zdjęcia różnych współczesnych mięczaków i skamieniałości.

Taka książka to dobry pomysł, z pewnością będzie użyteczna i dobrze, że się ukazała. Nie znaczy to, że nie ma w niej co krytykować. Ogólnie odnoszę wrażenie, że przynajmniej niektóre części przygotowywano w pośpiechu. Na przykład rozdział dotyczący obserwacji i odłowu oraz rozdział poświęcony metodom badań omawiają odłów/zbiór dwukrotnie. Powinny były zostać połączone w jeden, dotyczący zbioru, obserwacji, konserwacji itd. Co więcej, oba

should have been merged into a single chapter which would deal with collection, observation, preservation etc. What more, the two chapters only deal with gastropods. What do we do with bivalves?

On p. 9 it says "In Latvia there are 91 land snail species, 7 sea snail species and 71 freshwater snails, together 170 species" (sic!) and a few lines below "Total list of the species of Latvian mollusc fauna consists of 194 species, including those whose affiliation to Latvian fauna is not strictly proven (9 species), as well as those, detection of which could be forecasted (6 species)". First of all, the "71 species of freshwater snails" does not sound likely. Hardly any country has 71 species of freshwater snails, and certainly not any northern country. However, no bivalves are mentioned in that sentence, so maybe the Authors just used "snails" instead of "molluscs". The second sentence gives a different number (194), however with 9 species not confirmed and 6 expected to be found. It never says which species are included in the guide proper. My counting of the species in the guide revealed 93 terrestrial gastropods (2 of them with "distribution to be specified"), 45 aquatic snails (15 "to be specified") and 32 bivalves (7 "to be specified") – 170 in total which makes more sense. They way the reader is informed of the total number of species, and the number within each group is, to say the least, confusing.

The general chapters are riddled with errors: simple typos and/or English errors. A few examples: black **adder** forest (I suspect black alder forest) on p. 9, **should be find** (instead of found), **embryonal** (instead of embryonic) and **roundily** (instead of roundly) on p. 19, **stripes** (instead of striae) on p. 20, **in the most** molluscs (instead of in most) on p. 27 and elsewhere, **comperative** (sounds like a hybrid between comparative and imperative) on p. 28, **tauch** instead of touch on p. 29, **atriums** instead of atria on p. 30, **fixated** (instead of fixed, or preserved, for example fixated in alcohol) on p. 36 and elsewhere, or *Derocera* instead of *Deroceras* on p. 38 and elsewhere, as well as **Zonitide** and *Lymnea*. I must say I rather like the use of "liquidation" in the sense of killing your specimens.

The short species descriptions are really short. They would be OK if the figures were good. In many instances they are not (see below) and in many cases even the description and figure combined will not help you.

I have also found a slight imprecision in the Index. It purports to list names and synonyms. Actually a part of what it lists as synonyms are just different combinations of generic and specific name – thus technically not synonyms, for example *Succinea elegans* and *Oxyloma elegans*.

The figures, prepared by various people (listed on the inside of the cover) leave much to be desired.

te rozdziały dotyczą jedynie ślimaków. A co robimy z małżami?

Na stronie 9 napisano „Na Łotwie jest 91 gatunków ślimaków lądowych, 7 morskich i 71 słodkowodnych, razem 170 gatunków” (sic!) a parę linijek poniżej „Kompletna lista gatunków mięczaków Łotwy obejmuje 194 gatunki, z czego przynależność niektórych do fauny Łotwy nie została dowiedziona (9 gatunków), a niektórych można się spodziewać (6 gatunków)”. Po pierwsze „71 gatunków ślimaków słodkowodnych” nie brzmi prawdopodobnie. Prawie żaden kraj nie ma 71 gatunków ślimaków słodkowodnych, a już na pewno nie kraj północny. Jednakże, ponieważ w zdaniu tym nie ma mowy o małżach, możliwe że Autorzy użyli słowa „ślimaki” zamiast „mięczaki”. Drugie zdanie podaje inną liczbę (194), choć z 9 gatunkami o niepotwierdzonym występowaniu i 6, których stwierdzenie jest prawdopodobne. Nigdzie nie jest powiedziane, które z nich uwzględniono w części szczegółowej. Policzenie odpowiednich stron w przewodniku ujawniło 93 ślimaki lądowe (2 z „rozmişczeniem wymagającym sprecyzowania”), 45 wodnych (15 „wymagających sprecyzowania”) i 32 małże (7 „wymagających sprecyzowania”) – w sumie 170, co wydaje się bardziej sensowne. Sposób poinformowania czytelnika o łącznej liczbie gatunków i ich liczbie w każdej grupie jest co najmniej nieprecyzyjny.

Rozdziały ogólne roją się od błędów: zwykłych literówek i błędów językowych. Kilka przykładów: black **adder** forest (podejrzewam black alder forest) na stronie 9, **should be find** (zamiast found), **embryonal** (zamiast embryonic) i **roundily** (zamiast roundly) na stronie 19, **stripes** (zamiast striae) na stronie 20, **in the most** molluscs (zamiast in most) na stronie 27 i w innych miejscach, **comperative** (brzmi jak hybryda między comparative i imperative) na stronie 28, **tauch** zamiast touch na stronie 29, **atriums** zamiast atria na stronie 30, **fixated** (zamiast fixed, albo preserved, na przykład fixated in alcohol) na stronie 36 i w innych miejscach, lub *Derocera* zamiast *Deroceras* na stronie 38 oraz w innych miejscach, czy **Zonitide** i *Lymnea*. Muszę powiedzieć, że dość podoba mi się użycie terminu „liquidation” na uśmiercanie okazów.

Krótkie opisy gatunków są rzeczywiście bardzo krótkie. Byłyby w porządku, gdyby rysunki były dobre. W wielu przypadkach nie są (patrz niżej) tak, że często nawet opis razem z rysunkiem nic Wam nie pomogą.

Znalazłam także pewną nieścisłość w indeksie. Jest on rzekomo listą nazw i synonimów. Tymczasem część tego, co wymieniono jako synonimy, to po prostu inne kombinacje nazw rodzajowych i gatunkowych – a więc technicznie nie synonimy, na przykład *Succinea elegans* i *Oxyloma elegans*.

Rysunki, wykonane przez różne osoby (wymienione na wewnętrznej stronie okładki) pozostawiają wiele do życzenia. Przede wszystkim, z czysto estetycznego punktu widzenia, niedobrze zamieszczać w jednym

First of all, from purely aesthetic point of view, it is not good to have at least four different styles of drawing represented in one book (unless of course it is a book about drawing techniques). Secondly, some of the drawings are rather good, for example most of the aquatic snails, but some are not only ugly but non-informative as well, for example the three *Cochlicopa*, some of the *Vertigo*, most of the zonitids, or *Deroceras sturanyi* (as opposed to the other slugs which are quite fine).

The photos (132 in all), though mostly good quality, seem to have been rather randomly selected. Who needs three photos of *Acanthinula aculeata* (one "normal" and two SEM) which is among the most characteristic species in the European fauna? The photos are not to scale, nor is there a scale bar. As a result, for example the three species of *Cochlicopa* do not differ at all, except for *C. nitens* being darker.

I criticise some things because this is what you are supposed to do when writing a review. The idea of publishing this book was altogether laudable. I hope I'll live to see a shelf with up-to-date identification guides to molluscs of every country, at least in Europe. Even with ugly figures!

opracowaniu rysunki w co najmniej czterech różnych stylach (oczywiście jeśli nie jest to opracowania dotyczące technik ilustracji). Ponadto, niektóre rysunki są dość dobre, na przykład większość ślimaków wodnych, ale niektóre są nie tylko brzydkie, ale także nie-informatywne, na przykład trzy gatunki *Cochlicopa*, niektóre *Vertigo*, większość Zonitidae czy *Deroceras sturanyi* (w przeciwieństwie do innych ślimaków nągich, które są zupełnie dobre).

Zdjęcia (razem 132), choć w większości dobrej jakości, wydają się być wybrane raczej przypadkowo. Komu potrzebne trzy zdjęcia *Acanthinula aculeata* (jedno „normalne” i dwa skaningowe), jednego z najbardziej charakterystycznych gatunków w faunie Europy? Zdjęcia nie są w jednej skali i nie mają podziałki. W efekcie na przykład trzy gatunki *Cochlicopa* niczym się nie różnią, poza tym, że *C. nitens* jest ciemniejsza.

Krytykuję niektóre rzeczy, bo to właśnie powinno się robić pisząc recenzję. Idea opublikowania tej książki jest ze wszech miar godna pochwały. Mam nadzieję doczekać chwili, gdy zobaczę półkę z aktualnymi przewodnikami do oznaczania mięczaków wszystkich krajów, przynajmniej w Europie. Nawet z brzydkimi rysunkami!

BEATA M. POKRYSZKO
Muzeum of Natural History, Wrocław University
Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław, Poland
(e-mail: bepok@biol.uni.wroc.pl)